

FAŠIZEM NI NACIZEM

Fašizem: splošni izraz, ki velja povsod po svetu

Nacizem: velja samo v Nemčiji

RAZRST TOTALITARISTIČNIH POLITIČNIH SISTEMOV

□ to je na nek način **omogočila** že **Pariška mirovna konferenca**, ker ni razrešila imperialističnih nasprotij

□ tot. Sistemi so se razvili v tistih evropskih državah, kjer

□ niso bili zadovoljni z rezultati PMK

□ domače stranke niso bile sposobne rešiti gospodarskih in nacionalnih problemov □ socialni demagogi so izkoristili nezadovoljstva ljudi

□ **Italija, Japonska**- hoteli dobiti več

□ **Nemčija**- bremeni jo PMK, predvsem Francija

WEIMARSKA NEMCIJA

□ ni nobene stranke, ki bi razrešila problem vojne odškodnine

□ to izkoristijo razne **desničarske skupine**, ki obljublajo, da bodo **problem rešile**

□ **l. 1923** je nemško gospodarstvo v popolnem **razsulu**, nemška marka popolnoma **devaluira** (tiskali so denar brez kritja, da bi se izognili plačilu vojne odškodnine □ visoka inflacija)

l. 1919 Adolf Hitler ustanovi **NSDAP** (nacionalsocialistična delavska stranka Nemčije)

> **meščanske stranke** v Nemčiji in Italiji so po 1.SV pripomogle k razvoju fašističnih idej, ker so se bolj bale delavskih gibanj kot Hitlerja, Mussolinija

FAŠIZEM

□ za rojstvo fašizma je veljala **Italija**

□ z njim je Italija mnogo bolj vplivala na evropsko dogajanje kot pa s svojo zunajpolitično težo

□ je produkt **gospodarske krize**

□ ni se razvil v demokratičnih državah (parlamentarna ureditev), so pa tudi tam pobude npr. v VB so bili znani **ČRNOSRAJČNIKI** pod vodstvom **O. Mosleya**

> v VB so prebrodili gospodarsko krizo z **NARODNO VLADO**, ki je bila ustanovljena **l. 1931**: konsenz so našli **laboristi, konzervativci in liberalci**

POLOŽAJ V ITALIJI:

□ v slabem položaju, ima velike **dolgove**, ogromno **brezposelnost**, stalne **stavke**

□ delavci začnejo ustanavljati **SOVJETE**

□ leвица je razslojena, desnica je neenotna

□ na **prvih volitvah l. 1919** so kandidirali **OBOROŽENI ODDELKI** (voditelj Benito Mussolini) in **ODREDI LEGIONARJEV** (voditelj D'Annunzio), vendar ne dobijo nobenega parlamentarnega sedeža

□ **l. 1920** je v Italiji nastal **množični stavkovni val**; vlada to gibanje zatire s pomočjo desničarskih sindikatov

□ **l. 1921** so po vplivom splošnega stavkovnega vala fašisti dobili **35 mandatov**, kar jih ne uvršča med največje it. stranke

□ **l. 1922** je prelomno leto, **gospodarska kriza** je na vrhuncu

□ **JULIJA 1922** so fašisti **zlomili** splošno **delavno stavko**; Mussolini se zave svoje moči

□ v **noči s 25-26 OKTOBER 1922** je Mussolini pozval svoje pristaše, naj krenejo **na Rim**, kjer bodo prevzeli vlado

□ **30. OKTOBRA 1922** je **Viktor Emanuel 3.** izročil vlado M. □ začne se fašistočno obdobje italijanske zgodovine

PRVINE FAŠIZMA:

□ združevanje sindikalističnih zamisli s strani nacionalizma (2/2 20 stol.)

□ **ideja**: nova Italija naj bi postala **dedinja antičnega Rima** in naj bi imel vso pravico do sredozemlja

M. je v nekaj letih uveljavil vlado ene same stranke

> **l. 1924** so v Italiji **spremenili volilno zakonodajo**; tisti stranki, ki dobi večino, pripade 2/3 sedežev v parlamentu □ **po l. 1924** zavlada **FAŠISTIČNA DIKTATURA**

> M. = **DUCE** (ima vedno prav)

> fašisti so ubili socialističnega poslanca, opozicija pa je to izkoristila za **iztop** iz parlamenta (upali so, da bo fašizem razpadel)

I. 1925/26 so imeli fašisti vedno večjo moč, razbili so vse ostale stranke:

- fašistična stranka je posrednik med kraljem in ljudstvom

- M. ima kot najvišji organ stranke **VELIKI FAŠISTIČNI SVET**

- **I. 1927** izda **LISTINO O DELU**:

> vsako delo je razglasil za **častno**

> uveljavil je vrsto **socialnih ukrepov**(40 urni delavnik, počitek po delu)

> podarja pomen **natalitete** (očetje z več otroki prej dobilo službo)

- glede žita je uspel Italijo osamosvojiti (**avtarkija**=samozadostnost gosp.) □ dosegel je žitno avtarkijo

PAPEŠKA DRŽAVA

- odnosi med cerkvijo in državo so **bili poslabšani**; rimski papeži so do 19. stol. Ljudi ščuvali, naj se ne udeležijo parlamentarneag življenja, Papeška država je **po I. 1870** ostala omejena na Vatikan

- **I.1929** je M. uredil odnose z Vatikanov z **LATERANSKO POGODBO**:

o **pogodba med cerkvijo in državo**, s katero fiktivno določi, da se cerkvi vrne odškodnina za posesti, ki jih je zgubila z združitvijo Italije, ampak ta denar ji lahko država kadarkoli vzame

o cerkev si je zagotovila vpliv na **vzgojo otrok**

o M. si je pridobil **naklonjenost** katoliške cerkve

I. 1929-32 vlada **GOSPODARSKA KRIZA**

- vendar fašistična stranka vse stavke **zaduši**

I.1932 je **proces fašizacije končan**, po logiki iredentizma se grdo obnašajo do manjšin (I.1920 požgejo Narodni dom v Trstu)

> **I. 1935** napade **ETIOPIJO** (Ahesinijo), pred tem je imela kolonije na **Somaliji**

I. 1937 **IZTOP IZ DRUŠTVA NARODOV** (to je 15. letnica pohada na Rim)

I. 1938 **PODPRE PRIKLJUČITEV AVSTRIJE K NEMČIJI**

7. APRILA 1939 M. okupira **ALBANIJO**

SIMBOLI- butara s prekrižano sekiro (etruščanski simbol)

- črne srajce

NACIZEM

Od **11. AVGUSTA 1919**, ko je predsednik **EBERT** podpisal **WEIMARSKO USTAVO**, do prehoda **HITLERJA** na oblast **JANUARJA 1933** govorimo o **WIEMARSKI NEMČIJI**:

- meščansko parlamentarna država

- ne zmore plačevati reparacij

I. 1923 pride do **DEVALUACIJE** nemške marke

L. 1920 je v Nemčiji nastal **PROGRAM NSDAP**

> mešanica **pangermanskega nacionalizma**, **antisemitizma**, **državnega centralizma** in **antikapitalizma**

> ta program je **bastard**(mešanec) desničarskih socialističnih in levičarskih liberalnih idej, ki morajo goditi povprečnemu meščanu

> program predvideva, da naj bi bil Nemec **plavolas** kot Hitler, **vitek** kot GÖRING, take **rasti** kot GÖBBELS in da mora nositi tipični nemški priimek kot ROSENBERG

> Hitler je na čelu te stranke

> **3 glavne točke** te stranke:

□ osnovati se mora **VELIKA NEMČIJA**, v kateri se bodo združili vsi, ki so **nemške** krvi, ne glede na to v kateri državi živijo

□ pridobiti je treba **deželo** in **zemljo** za prehranitev nemškega naroda

□ državljan nemške države je lahko le tisti, ki je nemške krvi (ne žid)

I. 1923 poskuša Hitler priti na oblast z **MÜNCHENSKIM PUČEM**; zaprejo ga v zapor, kjer napiše » Main kampf«

30. JANUARJA 1933 pride na oblast, ko sprejme **HINDENBURGOV MANDAT** za sestavo nove vlade
31. JANUARJA postane **NEMŠKI KANCLER**, predsednik vlade
□ **KONEC WEIMARSKÉ NEMČIJE**

SIMBOLI: kljukasti križ, rjave srajce

OBDOBJE HITLERJA

- zagotovi si popolno oblast
- uprizoril je **POŽIG REICHSTAGA** (mestne hiše), za kar obtoži komuniste (na njihovem sojenju je tudi bolgarski komunist **DIMITROV**, ki za požig obtoži Hitlerja)
- **I. 1934 NOČ DOLGIH NOŽEV**: notranji obračun v stranki NSDAP med SA(radikalci, vodja RÖHM) IN SS(Hitler uprizori pokol)
- ustvarja **PROPAGANDO PROTI ŽIDOM IN KOMUNISTOM**; krivi naj bi bili za brezposelnost
- velik poudarek da na razvoj **OBOROŽITVENE INDUSTRIJE**, kar brezposelnost fiktivno zmanjša
- dajejo poudarek **KMETIJSTVU** (kmetje čista arijska rasa), **ZNANOSTI**
- prizadevali so si za **ŽITNO AVTARKIJO**
- ustanovili so tudi tajno državno policijo **GESTAPO** □ nacisti obvladajo vse položaje v državi

ŽIDJE

~ imajo 60% kapitala (Hitler želi obračunati z njimi; ima posebne dosje)
~ **I. 1938 KRISTALNA NOČ**, kjer pride do razbijanja steklenih vitrin

I. 1935 NA KONGRESU KOMINTERNE ugotovijo, da je fašizem vojna
□ začnejo ustanavljati **LJUDSKE FRONTE**

I. 1936-1939 pride do **ŠPANSKE DRŽAVLJANSKE VOJNE**: generalka za 2. SV (v njej se pomerita dva nasprotna si tabora:

- **STARA SILA** (pod vodstvom FRANCA, ki ostane an oblasti do I. 1975) je v podporo Nemčije in Italije začele upor in zmagajo
- **REPUBLIKANCI** (ljudska fronta) so na volitvah dobili večino

-Francozi in ostala Evropa ne pomagajo republikancem, v to vojno pa so šli številni komunisti iz Kraljevine Jugoslavije branit republikance (iz Slovenskega ozemlja vsaj 500; dobijo ime španski borci)